

Nasjonalt museumsnettverk for helse- og medisinhistorie – rammenotat og retningslinjer

1. Innledning

Hensikten med dette dokumentet er å sikre gode arbeidsvilkår og tydelige, felles retningslinjer for Nasjonalt museumsnettverk for helse- og medisinhistorie (NMHM).¹ Dokumentet må forholde seg til de retningslinjene som Kulturrådet har i forhold til de nasjonale museumsnettverkene i dag og svare på NMHMs nåtidige og framtidige behov. Dokumentet forteller om bakgrunnen for museumsnettverkene. Det drøfter også hva som skal være nettverkets arbeidsområde, målsettinger, samt hvilke umiddelbare tiltak som bør iverksettes for å nå disse målsettingene.

NMHM ble etablert som et faglig og sosialt forum rundt år 2000. Det har siden starten bestått av helse- og medisinhistoriske museer eller liknende institusjoner, de fleste relativt små i størrelse, preget av deltakelse fra frivillige og ofte primært fokusert rundt historien til det sykehuset/helseforetaket de er tilknyttet. Nettverket har alltid hatt stor spredning i deltakerinstitusjonenes størrelse, geografiske tilhørighet, arbeidsfelt og arbeidsmetoder. Det har siden rundt 2006 vært et uttalt felles mål å gjennomføre ett til to årlige fellesmøter/seminarer, samt annen å ha faglig kontakt. Nasjonalt Medisinsk Museum (NMM) er ansvarsmuseum og koordinator for nettverket, oppnevnt av Arkiv, bibliotek- og museumsutvikling (ABM), fra 2011 Museumsseksjonen i Kulturrådet. Etter nettverkssamlingen i Trondheim 2018, ble det bestemt at det burde velges en arbeidsgruppe med representanter fra NMHM som referansegruppe for NMM. Arbeidsgruppa har produsert og diskutert ulike utkast til dette dokumentet. Et annet sentralt utgangspunkt er avtalen mellom NMM og Kulturrådet, undertegnet 22. februar 2019.

2. Bakgrunn for museumsnettverkene

«De nasjonale museumsnettverkene ble utviklet i forbindelse med museumsreformen som ble initiert i 2001 og er et bærende element i utviklingen og styrkingen av det faglige arbeidet i museene. Det er et overordnet mål at alle museer som mottar statlig driftsstøtte skal delta i utvikling og drift av nasjonale nettverk. Grunnlaget for nettverkene er godt beskrevet i flere stortingsmeldinger. St.meld.nr. 49 (2008-2009) Framtidas museum skriver følgende om faglige museumsnettverk:

Museumsnettverkene skal bidra til at museene blir bedre egnet til å fylle rollene som samfunnsinstitusjoner med et kritisk blikk på egen rolle og virksomhet. Målet er at museene skal utvikle samarbeid og arbeidsdeling, sikre faglig sammenheng og god ressursutnyttelse samt utvikle kompetanse og ny kunnskap.

Alle deltakende institusjoner forutsettes i forkant å klargjøre egen motivasjon og evne til bidrag og gjennomføring i forhold til nettverkets målsettinger. Det er viktig at arbeidet med nettverk tar utgangspunkt i og forankres i institusjonene.

[...]

¹ Den opprinnelige tittelen for nettverket er Nasjonalt museumsnettverk for medisinsk historie, men dette speiler ikke godt nettverkets mangfold. Se paragraf 3.1. om dette.

Kulturrådet har en sentral og koordinerende rolle i utviklingen av de nasjonale nettverkene, og peker ut hovedansvarlige museer for de enkelte nettverkene. Disse museene skal være drivkraft og sikre kvalitet i utviklingen.»²

3. Presentasjon av NMHM

3.1. Navn og arbeidsområde

Nettverket arbeider innenfor eldre og nyere helse- og medisinhistorie. Medlemmene bidrar med forskjellige bakgrunner og perspektiver, men dette mangfoldet er ikke godt speilet i den opprinnelige tittelen «Nasjonalt museumsnettverk for medisinsk historie». Derfor skal NMM be Kulturrådet om en navneendring til «Nasjonalt museumsnettverk for helse- og medisinhistorie».

3.2. Visjoner og målsettinger

Hvert år bruker den norske stat over 300 milliarder på helse- og medisinrelaterte formål. I tillegg kommer utgifter utenom helsevesenet. Helse er ikke bare et spørsmål om penger, det er noe som angår oss alle. Et overordnet mål med Nettverk for helse- og medisin historie er å spre kunnskap om hvordan helsevesenet har utviklet seg, hvordan befolkningen har møtt sine helsebehov, og hvordan dette har endret seg over tid. Derigjennom ønsker NMHM «å bidra til kritisk tenkning og utvikling av nye kunnskaper og refleksjoner rundt helse- og medisinhistorie».³ NMHM er «åpent for museer og beslektede institusjoner som arbeider innenfor dette formålet».⁴ Det må skapes synlige resultater av nettverksarbeidet gjennom tett samarbeid.

Nasjonalt museumsnettverk for helse- og medisinhistorie arbeider for:

- «å bidra til utveksling av faglig kompetanse i forskning, formidling og forvaltning,
- å bidra til den offentlige samtalen om spørsmål knyttet til helse og medisin,
- å styrke deltagernes samfunnsrolle, samt aktivt engasjement med samfunn og de besøkende/brukere»,⁵
- å gjennomføre egne prosjekter.

4. Forpliktelser, deltakelse og organisering

4.1. Generelt

«Norsk kulturråd og Norsk Teknisk Museum v/Nasjonalt Medisinsk Museum har inngått avtale (sist oppdatert 22.02.2019) om at museet er ansvarlig for Nettverk for medisinsk historie. Norsk Teknisk Museum v/Nasjonalt Medisinsk Museum har ansvar for å utvikle og drive NMHM og skal rapportere årlig til Norsk kulturråd om status og utvikling. Rammenotatet om nasjonale museumsnettverk av november 2015 gir grunnlag for arbeidet og rapporteringen. [...]

Det legges til grunn at arbeidet blir utført innenfor det årlige driftsbudsjettet til Norsk Teknisk Museum (NTM) v/Nasjonalt Medisinsk Museum (NMM). Avtalen med

² Norsk kulturråd, *Rammenotat for museumnettverk* (oppdatert november 2015).

³ Norsk kulturråd og NMM, *Avtale om ansvar for museumnettverket for medisinsk historie*, 27.02.2019

⁴ *Avtale om ansvar*, 27.02.2019

⁵ *Avtale om ansvar*, 27.02.2019

Kulturrådet åpner for at museet kan ta en mindre økonomisk avgift fra deltakermuseene, i forbindelse med konkrete prosjekter, om det vurderes nødvendig».⁶

4.2. Avgjørelser

NMHM skal være basert på samarbeid og felles interesser. Avgjørelsene tas i felleskap. Større veivalg skal diskuteres i det årlige fellesmøtet. Som ansvarsmuseum har NMM et ekstra ansvar for å legge til rette for samarbeid og fornuftig ressursbruk på arbeidet. Det er viktig at samarbeidsinitiativ kommer fra alle de deltagende institusjonene.

Deltakelse

Deltakelse i nettverket må være forankret i det enkelte museums ledelse, slik at ansatte ved institusjonene får frigjort tid til å engasjere seg i arbeidet som skjer i nettverket. Det er viktig at institusjonene følger opp samarbeidsprosjekter de har inngått, og forplikter seg til å levere i samsvar med prosjektplaner. I denne sammenheng er det viktig å innarbeide NMHMs prosjekter i den enkelte institusjons års- og langtidsplan.

Medlemsinstitusjonene og deres samlinger er organisert forskjellig. Mange er stiftelser eller eies av et helseforetak eller universitet. Andre samlinger eies av selvstendige organisasjoner eller privat. Dette er ikke til hinder for deltakelse i nettverket.

4.3. Aktører som har roller i utviklingen av nettverket

Det er flere aktører som har roller i utviklingen av museumsnettverkene. Kulturrådets sitt rammenotat for nettverkene inneholder en beskrivelse av aktørene og hva slags roller og arbeidsoppgaver de har.

4.3.1. Det er Nasjonalt Medisinsk Museum som er det hovedansvarlige museet for Nettverk for medisinsk historie. Ifølge Kulturrådets rammenotat skal NMM:

- «ha hovedansvar for å utvikle og drive nettverket
- etablere målsettinger og arbeidsplaner,
- ha en sterk faglig og økonomisk basis for utvikling av nettverket, med utgangspunkt i tildelte driftsmidler,
- vurdere hvem som kan delta i nettverket, basert på kriterier for hva den enkelte kan bidra med (jf. beskrivelse av oppgaver for deltakere),
- sikre kvalitet og kontinuitet i nettverket, bl.a. ved å utvikle og samordne prosjekter,
- sikre kontakt med relevante miljøer utenfor museumssektoren, nasjonalt og internasjonalt,
- etablere og vedlikeholde en egen nettside med informasjon om nettverket og nettverkets aktiviteter,
- samordne og tilgjengeliggjøre informasjon,
- rapportere årlig til Kulturrådet om status for og utvikling av nettverket».⁷

4.3.2. Ifølge Kulturrådets rammenotat skal alle institusjoner som deltar i NMHM:

⁶ Avtale om ansvar, 27.02.2019

⁷ Rammenotat for museumnettverk

- «ha ressurser, vilje og evne til å prioritere arbeidet i nettverket gjennom aktiv, forpliktende deltakelse,
- bidra i utvikling, drift og etablering av målsettinger og arbeidsplaner,
- delta på nettverkssamlinger, i utvikling av prosjekter og/eller andre aktiviteter
- dele kompetanse med andre museer,
- rapportere til Kulturrådet om deltakelsen i nettverket».⁸

4.3.3. Ifølge dette notatet skal Kulturrådet:

- «ha en koordinerende rolle i utviklingen av nasjonale nettverk
- se til at nettverkene fungerer og at generelle retningslinjer for nettverk legges til grunn, ved å følge opp avtaler og rapportering fra institusjonene
- sørge for at prioriterte områder ivaretas, bl.a. ved å ta ansvar for å etablere nettverk på «hvite felt»
- peke ut hovedansvarlige institusjoner ved avtale og i tilsagnsbrev
- etablere jevnlig og aktiv dialog med ansvarlige museer om utvikling av nettverkene
- arrangere samlinger for ansvarlige museer der de kan utveksle erfaringer om etablering, drift og utvikling».⁹

4.4. Arbeidsgruppen

Arbeidsgruppen er referansegruppe for NMM og støtter museets rolle som hovedansvarlige for Nettverk for medisinsk historie. Den velges av og blant nettverksdeltagerne og har 6–8 medlemmer. NMM har et medlem i gruppen *ex officio*. Arbeidsgruppen konstituerer seg selv. En representant fra hver av institusjonene som deltar i møtene har forslagsrett og stemmerett. Arbeidsgruppen skal reflektere mangfoldet i medlemsinstitusjonene.

Arbeidsgruppens funksjonstid bør være 2 år. Ved første oppnevning bør halvparten fungere i tre år slik at en får kontinuitet i arbeidet. Arbeidsgruppen fungerer også som valgkomité. Ny arbeidsgruppe velges annet hvert år på den årlige fellessamlingen.

Arbeidsgruppen skal utvikle en handlingsplan som vil koble nettverksmålene med konkrete tiltak og aktiviteter. NMM skal sikre et reisebudsjett for gruppen som skal forankres i museets handlingsplan og budsjett. Gruppen vil møtes én gang i året i de årlige samlingene og skal tilstrebe å gjennomføre minst et ytterligere møte.

4.5. Oppløsning

En eventuell nedleggelse av nettverket er en sak mellom NMM og Kulturrådet.

5. Tiltak og framdriftsplan 2019–2022

5.1. Årlige samlinger

Én til to ganger i året arrangerer nettverket seminarer, med utgangspunkt i sentrale faglige tematikker og pågående prosjekter hos medlemmene. Seminarene er åpne for alle interesserte. Det er naturlig at de fleste foredragene/presentasjonene vil komme

⁸ Rammenotat for museumnettverk

⁹ Rammenotat for museumnettverk

fra deltakerinstitusjonene, men det er også ønskelig å ha eksterne foredragsholdere, for å få inn nye perspektiver og ideer. Seminarene avholdes hos ett eller flere av deltakerinstitusjonene. Ansvar for seminarer innehas av arbeidsgruppa i samarbeid med vertskapsinstitusjonen(e).

Én gang i året arrangeres årsmøte der fire medlemmer i arbeidsgruppa velges.

Årlige samlinger kan føre til tettere samarbeid mellom enkeltinstitusjoner, men også til større samarbeidsprosjekter. Nettverksmøtene er den fremste arenaen for å utvikle nye prosjekter.

5.2. Felles nettsted

NMM skal legge til rette for informasjon om nettverkets målsetning, deltakere og aktiviteter. Dette kan gjøres på en egen nettside for nettverket på Norsk Teknisk Museums nettsted eller på eget selvstendig nettsted. Et viktig arbeid for arbeidsgruppen skal bli å fylle denne siden med relevant informasjon og utnytte de muligheter et felles nettsted gir i form av kunnskapsutveksling og relasjonsbygging.

Denne nettsiden/dette nettsted vil bli lenket til Kulturrådets nettside med informasjon om nettverkene.

5.3. Nettverksprosjekt

Nettverket bør tilstrebe et eller flere felles prosjekt. Det bør ta mål av seg til å søke på et prosjekt innenfor Kulturrådets museumsprogram. Nettverksprosjekter med flere involverte aktører og institusjoner krever mer tid til planlegging og søknadsskriving, men det er alltid relativt kort tidsrom fra utlysning til søknadsfrist.

5.4. Intranett

Det er svært viktig at medlemmene får mulighet til å kommunisere mellom samlingene på en enkel måte. Nettverket bør vurdere hvis det er mulig/ønskelig å etablere en passordstyrt medlemsseksjon på nettsiden/nettsted og en egen Facebook-side.

5.5. Studieturer

Det er viktig å bygge ny kompetanse og kunnskap i nettverket. Det er også viktig å opprettholde de etablerte relasjonene, og å bygge nye. Relevante studieturer for medlemsinstitusjonene kan være et hjelpemiddel for å oppnå dette. Nettverket vil strebe etter å kombinere disse studieturene med de årlige samlingene.

Oslo, 13. desember 2019